

Datum: Rijeka, 13. srpnja 2020.

Kolegij: Filozofija i bioetika u sestrinstvu

Voditelj: Doc. dr. sc. Igor Eterović

Katedra: Katedra za javno zdravstvo

Studij: Preddiplomski stručni studiji - Sestrinstvo redovni

Godina studija: 1

Akadska godina: 2020./2021.

IZVEDBENI NASTAVNI PLAN

Podaci o kolegiju (kratak opis kolegija, opće upute, gdje se i u kojem obliku organizira nastava, potreban pribor, upute o pohađanju i pripremi za nastavu, obveze studenata i sl.):

Kolegij **Filozofija i bioetika u sestrinstvu** je obvezni kolegij na prvoj godini preddiplomskog studija Sestrinstvo i sastoji se od 30 sati predavanja i 15 sati seminara, ukupno 45 sati (**2 ECTS**). Kolegij se izvodi u prostorijama Fakulteta zdravstvenih studija.

Cilj ovog kolegija je stjecanje znanja o etici kao filozofskoj disciplini i bioetici sestrinstva koja bi se mogla primijeniti u praksi. Studente treba osposobiti da mogu opisati i objasniti početke sestriinske etike, da objasne podjelu etičkih teorija (etika vrline, deontologija – Kantova etika dužnosti, utilitarizam, etika skrbi) te da u konkretnim situacijama s kojima će se susretati u svojoj profesiji mogu povezati (bio)etičku teoriju, moralne norme, pravila i njihove posljedice. Uz to, cilj ovog predmeta je i prepoznavanje etičkih problema i razvijanje osjećaja moralne dužnosti i osobne odgovornosti koja je neophodna u sestriinskom zanimanju (etički kodeks medicinskih sestara). Također bi studenti trebali razvijati sposobnost zauzimanja obrazloženog stava u raznim etičkim dvojabama u sestriinskoj praksi te objasniti važnost promoviranja poštivanja prava čovjeka, djeteta i pacijenta.

Sadržaj kolegija je sljedeći: Etika, moral i bioetika; deontologija, utilitarizam, etika vrline i etika skrbi; počeci medicinske etike i deontologije; etičke teorije (etika vrline, etika dužnosti, utilitaristička etika, etika skrbi) i njihova primjenjivost u sestriinskoj praksi; principizam u sestriinskoj praksi; sustav moralnih vrijednosti u sestrinstvu – moralne osobine (vladanje sobom, odnos prema pacijentu, njegovoj obitelji, suradnicima); deklaracije, rezolucije o ljudskim pravima; Profesionalna etika i sestrinstvo (etički kodeks - ICN, HUMS, Komora medicinskih sestara RH); modeli donošenja etičkih odluka u sestriinskoj praksi; zastupanje interesa pacijenta kao najvišeg dobra; medicinska sestra kao medijator u procesu donošenja etičkih odluka.

Izvođenje nastave: Nastava se izvodi u obliku predavanja i seminara. Predviđeno vrijeme trajanja nastave je raspoređeno kroz deset tjedana u drugom semestru. Kroz predavanja studenti se upoznaju sa sadržajem kolegija. U seminarskom dijelu studenti na temelju dobivenog znanja na predavanjima izrađuju etičku analizu slučaja iz sestriinske prakse, uz konzultacije s

nastavnikom, prezentiraju analizu te sudjeluju u završnoj raspravi o analizi. Svoju analizu, nadopunjenu dobivenim komentarima i primjedbama, studenti predaju kao seminarski rad u pismenom obliku. Na kraju nastave se održava završni pismeni test.

U izvođenju nastave sudjeluju doc. dr. sc. Igor Eterović, dr. sc. Robert Doričić i Toni Buterin, mag. sanit. ing. te eventualno gostujući predavači.

Popis obvezne ispitne literature:

1. Eterović, I.: *Kant i bioetika*, Pergamena – Centar za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017.
2. *Etički kodeks medicinskih sestara*, Hrvatska komora medicinskih sestara, 2005.
3. Kalauz, S.: *Etika u sestrinstvu*, Medicinska naklada, Zagreb, 2012.
4. Predavanja (PowerPoint prezentacije)

Popis dopunske literature:

1. Bauby, J. D.: *Skafander i leptir*, Pergamena, Zagreb, 1997.
2. Berčić, B.: "Etika", u: *Filozofija*, sv. 1., Ibis grafika, Zagreb, 2012.
3. Čović, A.: *Etika i bioetika*, Pergamena, Zagreb, 2004.
4. Frankena, W.: *Etika*, Kruzak, Zagreb, 1998.
5. Gosić, N.: *Bioetika in vivo*, Pergamena, Zagreb, 2005.
6. Kalauz, S.: *Sestrinska profesija u svjetlu bioetičkog pluriperspektivizma*, Pergamena, Zagreb, 2011.
7. Matulić, T.: "Identitet, profesija i etika sestrinstva", *Bogoslovska smotra* 77, 2007/3, 727–744.
8. Matulić, T.: *Bioetika*, 3. izdanje, Glas koncila, Zagreb, 2012.
9. Pessini L., *Distanzija: do kada produžavati život?*, Medicinski fakultet Rijeka, Hrvatsko bioetičko društvo, 2004.
10. Prijić–Samaržija, S. (ur.): *Pobačaj za i protiv*, Hrvatski kulturni dom, Rijeka, 1995.
11. Prlić, N.: „Etika zdravstvenih djelatnika“, u: *Zdravstvena njega*, VII. izd. Školska knjiga, Zagreb 2003.
12. Šegota, I.: *Etika sestrinstva*, 2. dopunjeno i izmjenjeno izdanje, Pergamena, Zagreb, 1997.
13. Švajger, A. ur.: *Medicinska etika, priručno štivo*. II. izdanje, Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet, Zagreb, 1995.

Nastavni plan:

Popis predavanja (s naslovima i pojašnjenjem):

P1, P2. Uvod u predmet, Moral i etika

Ishodi učenja:

Upoznati se s ciljem kolegija Filozofija i bioetika u sestrinstvu.

Razlikovati i definirati pojmove 'etika' i 'moral'.

P3, P4 . Moralna spoznaja, (Moralne) vrijednosti

Ishodi učenja:

Usporediti osnovne teorije objašnjenja moralne spoznaje.

Objasnuti temeljnu ulogu vrijednosti u moralnom i etičkom prosuđivanju.

P5, P6. Vrijednosti i zdravstvena skrb, Etika zdravstvene skrbi

Ishodi učenja:

Obrazložiti mjesto i ulogu (moralnih) vrijednosti u procesu zdravstvene skrbi.

Opisati ukratko nastanak i razvoj etike zdravstvene skrbi.

P7, P8, P9. Bioetika – nastanak i određenje, Interdisciplinarnost i pluriperspektivnost bioetike, Razvoj bioetike

Ishodi učenja:

Opisati nastanak i početni razvoj bioetike.

Definirati bioetiku.

Obrazložiti pojmove interdisciplinarnost i pluriperspektivnost te objasniti njihovu ulogu u određenju bioetike.

Opisati razvojne faze bioetike.

P10, P11. Definicije bioetike, Analiza bioetičkog problema

Ishodi učenja:

Usporediti sličnosti i razlike među definicijama bioetike.

Argumentirati za neku od definicija bioetike.

Analizirati bioetički problem.

P12, P13. Bioetika u Hrvatskoj 1, Bioetika u Hrvatskoj 2

Ishodi učenja:

Opisati početke bioetičkih strujanja u Hrvatskoj.

Opisati razvoj bavljenja bioetikom u Hrvatskoj.

Navesti temeljne događaje koji su obilježili razvoj Bioetike u Hrvatskoj.

Usporediti različite faze i momente povijesnog razvoja bioetike u Hrvatskoj.

P14, P15, P16. Etičke teorije, Bioetička načela – principalizam, Teorije i načela u sestrinskoj praksi

Ishodi učenja:

Razlikovati i uspoređivati glavne etičke teorije (etika vrline, deontologija – Kantova etika dužnosti, utilitarizam, etika skrbi).

Obrazložiti prednosti i nedostatke pojedine etičke teorije.

Opisati osnovna načela biomedicinske etike (autonomija, dobročinstvo, neškodljivost i pravednost).

Prepoznati pojavne oblike unaprjeđivanja i poštovanja prava čovjeka, djeteta i bolesnika kroz prepoznavanje (ne)poštivanja temeljnih načela biomedicinske etike.

Objasniti relevantnost teorija i načela za sestrinsku praksu.

P17, P18, P19. Etička standardizacija 1, Etička standardizacija 2, Etički kodeks HKMS-a

Ishodi učenja:

Opisati opći povijesni razvoj etičke standardizacije (molitve, kodeksi, zakletve).

Opisati razvoj sestrinske etike i etičke standardizacije u sestrinstvu (sestrinske zakletve i kodeksi).

Analizirati Etički kodeks medicinskih sestara (Hrvatska komora medicinskih sestara).

P20. Tijelo i osobnost

Ishodi učenja:

Razlikovati racionalistički i empiristički pristup tijelu u medicini.
Prepoznati i usporediti odnos prema tijelu i osobnosti u medicini do pojave bioetike.
Uvažiti doprinos društvenih i humanističkih znanosti (filozofija, teologija, psihologija, sociologija i pravo) u problematiziranju tijela i osobnosti.
Uočiti mjesto i značaj tijela i osobnosti u bioetičkim problemima.
Primijeniti bioetičke smjernice za odnos prema pacijentovu tijelu i osobnosti.

P21 – P26. Bioetički problemi 1–6

Ishodi učenja:

Izdvojiti osnovne probleme određenog slučaja iz sestrinske prakse.
Argumentirati za pojedine alternative.
Kritički obrazložiti relevantnost pojedinih perspektiva u rješavanju slučajeva iz prakse.

P27. Paternalizam

Ishodi učenja:

Definirati paternalizam (uže, šire i praktično značenje).
Opisati značajke paternalizma.
Objasniti razliku između opravdanog od neopravdanog paternalizma.
Navesti pojavne oblike paternalizma u medicini.

P28. Informirani pristanak

Ishodi učenja:

Definirati informirani (obaviješteni) pristanak.
Opisati povijest informiranog pristanka.
Navesti i objasniti elemente obaviještenog pristanka.

P29, P30. Pobačaj 1, Pobačaj 2

Ishodi učenja:

Obrazložiti zašto je pobačaj jedan od paradigmatičkih bioetičkih problema.
Uspoređivati različite dimenzije, aspekte i perspektive u problemu pobačaja.

Popis seminara s pojašnjenjem:

Seminarski dio nastave izvodi se kroz podjelu slučajeva iz sestrinske prakse studentima uz naputak za etičku analizu. Svaki student samostalno analizira slučaj kojega prezentira pred cijelom grupom, pri čemu se evaluiraju elementi prezentacije. Na temelju rasprave u kojoj student od nastavnika i drugih studenata dobiva povratnu informaciju, primjedbe i komentare student priprema pisani seminarski rad, koji se sastoji u predstavljanju slučaja i njegovoj etičkoj analizi, a svi se radovi evaluiraju prema određenim, unaprijed danim kriterijima za etičku analizu.

Popis vježbi s pojašnjenjem:

Kolegij ne predviđa vježbe.

Obveze studenata:

Studenti su obvezni redovito pohađati i aktivno sudjelovati u svim oblicima nastave.

Ispit (način polaganja ispita, opis pisanog/usmenog/praktičnog dijela ispita, način bodovanja, kriterij ocjenjivanja):

Ocjenjivanje studenata provodi se prema važećem Pravilniku o studijima Sveučilišta u Rijeci (odobrenog od Senata).

Rad studenta na predmetu vrednuje se i ocjenjuje tijekom nastave kroz seminarski rad (sastoji se od usmene prezentacije i pismenog rada) i na završnom ispitu. Usmena i pismena prezentacija se svaka evaluiraju prema zasebnim kriterijima koji su detaljno objašnjeni na uvodnom satu. Ukupan postotak uspješnosti studenta tijekom nastave čini do 50% ocjene, a na završnom ispitu 50% ocjene.

Studenti moraju ostvariti minimalno 25% ukupne ocjene tijekom nastave da bi pristupili ispitu te na završnom testu moraju točno riješiti najmanje polovicu pisanog testa (25% ukupne ocjene).

Mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku:

Zasad ne postoji.

Ostale napomene (vezane uz kolegij) važne za studente:

Izostanak s nastave do 30 % pretpostavlja opravdani razlog, ne zahtijeva dodatno opravdanje i ne može se nadoknaditi (izuzetak je otpusno pismo s liječenja u bolnici). Izostanak veći od 30 %, bez obzira na razloge, onemogućuje studentu/studentici izlazak na ispit i podrazumijeva ponovni upis kolegija sljedeće akademske godine.

Prema vrijedećim aktima, nije moguće “**odbiti**” ocjenu na završnom ispitu, već samo postupiti u skladu s Pravilnikom o studijima Sveučilišta u Rijeci (student nezadovoljan ocjenjivanjem podnosi u roku od 24 sata obrazloženu pismenu žalbu dekanu).

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku 2020./2021. godinu)

Raspored nastave

Datum	Predavanja (vrijeme i mjesto)	Seminari (vrijeme i mjesto)	Vježbe (vrijeme i mjesto)	Nastavnik
01.03.2021.	P1 – P2 (8,15–10,00, Z4)	S1 (10,15–11,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
08.03.2021.	P3 – P5 (8,05–11,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
15.03.2021.	P6 – P8 (8,15–11,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović, Dr. sc. Robert Doričić

18.03.2021.	P9 – P10 (8,15–10,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
22.03.2021.	P11 – P13 (8,15–11,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
25.03.2021.	P14 – P15 (8,15–10,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
29.03.2021.	P16 – P18 (8,15–11,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
01.04.2021.	P19 – P20 (8,15–10,00, Z4)			Doc. dr. sc. Igor Eterović
08.04.2021.	P21 (8,15–9,00, Z4)	S2 – S3 (9,15–11,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
12.04.2021.	P22 (8,15–9,00, Z3)	S4 – S5 (9,15–11,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
13.04.2021.	P23 (12,15–13,00, Z3)	S6 – S8 (13,00–16,00, Z3)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
15.04.2021.	P24 (8,15–9,00, Z4)	S9 – S11 (9,15–12,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
19.04.2021.		S12 – S13 (8,15–10,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
21.04.2021.		S14 – S15 (16,15–18,00, Z4)		Doc. dr. sc. Igor Eterović, Toni Buterin, mag. sanit. ing.
03.05.2021.	P25 – P27 (14,15–17,00, Z3)			Toni Buterin, mag. sanit. ing.
06.05.2021.	P28 – P30 (14,15–17,00, Z3)			Doc. dr. sc. Igor Eterović

Popis predavanja, seminara i vježbi:

P	PREDAVANJA (tema predavanja)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
P1	Uvod u predmet	1	Z4
P2	Moral i etika	1	
P3	Moralna spoznaja	1	
P4	(Moralne) vrijednosti	1	
P5	Vrijednosti i zdravstvena skrb	1	
P6	Etika zdravstvene skrbi	1	
P7	Bioetika – nastanak i određenje	1	
P8	Interdisciplinarnost i pluriperspektivnost bioetike	1	
P9	Razvoj bioetike	1	

P10	Definicije bioetike	1	
P11	Analiza bioetičkog problema	1	
P12	Bioetika u Hrvatskoj 1	1	
P13	Bioetika u Hrvatskoj 2	1	
P14	Etičke teorije	1	
P15	Bioetička načela – principalizam	1	
P16	Teorije i načela u sestrinskoj praksi	1	
P17	Etička standardizacija 1	1	
P18	Etička standardizacija 2	1	
P19	Etički kodeks HKMS-a	1	
P20	Tijelo i osobnost	1	
P21	Bioetički problemi 1	1	
P22	Bioetički problemi 2	1	
P23	Bioetički problemi 3	1	Z3
P24	Bioetički problemi 4	1	Z4
P25	Bioetički problemi 5	1	
P26	Bioetički problemi 6	1	
P27	Paternalizam	1	Z3
P28	Informirani pristanak	1	
P29	Pobačaj 1	1	
P30	Pobačaj 2	1	
	Ukupan broj sati predavanja	30	

S	SEMINARI (tema seminara)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
S1	uvod u seminar	1	Z3, Z4
S2 – S10	studentska prezentacija analiziranih slučajeva	9	
	Ukupan broj sati seminara	15	

V	VJEŽBE (tema vježbe)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
/	/	/	/
	Ukupan broj sati vježbi	0	

ISPITNI TERMINI (završni ispit)	
1.	04.06.2021.
2.	05.07.2021.
3.	01.09.2021.
4.	17.09.2021.